

Пуковник МИРКО СИМИЋ

О ДРУГОМ ЕШЕЛОНУ И РЕЗЕРВИ*)

У часопису „Војно дело“, бр. 4/1952, изашао је чланак под насловом „Каква је разлика између ешелона и резерве?“, у коме је учињен покушај да се теориски објасне појмови „ешелон“ и „резерва“. Неоспорно је да правилно објашњење наведених термина има велики значај како у погледу теорије, тако и у погледу праксе, јер то мора имати утицаја и на планирање борбених дејстава (нарочито кроз примењену наставу у војним школама) и на оперативно-тактичку обуку у трупи. Другим речима, различито тумачење ових термина мора се одражавати и на стварању оперативно-тактичких гледишта, те је тиме одговорност при давању закључака и дефиниција већа. Пошто се не слажем са изнетим дефиницијама за резерве и ешелоне и закључцима и схватањима о њиховим задацима и начину употребе, то ћу покушати да изнесем своје мишљење.

Појмови „резерва“ и „ешелон“ (мисли се на други ешелон) већ су се прилично одомаћили у нашој војној терминологији и добили одређен садржај, те покушај њиховог „утапања“ — макар то било и на основу поставки класика, као што је Клаузевиц — не би донео ни теориске ни практичне користи. Нико неће негирати да и резерва и ешелон (други и трећи) претстављају „оне делове који су привремено задржани ван акције“, ¹⁾ али ће поставити питање: шта треба подразумевати под појмом „резерва“, а шта под појмом „ешелон“? Да ли ће за одређивање појмова „ешелон“ и „резерва“ служити јачина „задржаног дела“, његова улога у плану претстојећих дејстава или његов формациски састав? Међутим, у поменутом чланку дат је само делимичан и недовољно одређен одговор на ова питања. Тако, на пример, као основу за одређивање појма „ешелон“ и „резерва“ писац је узео улогу „задржаног дела“ у плану претстојећих операција, што је, по мом мишљењу, у основи правилно, али недовољно, јер се улога „задржаног дела“ не може посматрати изоловано од његове јачине и формациског састава. Међутим, анализа стварне улоге резерве и ешелона није вршена кроз карактеристику савременог боја, него је огра-

*) Пошто сматрамо да овим чланком још није исцрпљена дискусија по овој теми, позивамо читаоце да изнесу своје мишљење. — Редакција.

¹⁾ Сви наводи узети су у целости или у изводу из поменутог чланка.

ничена на поставку о двојној намени „задржаних делова“, наиме, на њихову намену за „непредвиђене случајеве“ и за „продужење и обнављање борбе“, везујући један задатак за један појам. На тај начин, дошло се до такве поставке да „резерва и даље служи искључиво за непредвиђене случајеве.“²⁾ То значи, да се њена употреба не планира (поготово не по неколико варијанти), да она не може да служи за продужење и обнављање боја по дубини, јер за то служи „друга резерва“ — други ешелон, итд., што није правилно. Ако имамо у виду да и савремени бој захтева нарастаће снага у самом његовом процесу („продужење и обнављање борбе по дубини“) и да то резерва, по наведеној поставци, није у стању да изврши, онда долазимо до закључка да борбени поредак јединице (рецимо сд) мора бити увек постројен у два ешелона, с тим да за „непредвиђене случајеве“ има још и резерву. Међутим, ни то није тачно, поготово кад се ради о одбранбеним дејствима. Према томе, јасно је да борбени поредак јединице не мора увек имати два ешелона (да би се могао и морао обнављати и да би се борба могла продужавати и по дубини) нити да резерва служи само за „непредвиђене случајеве“, него ако поред ње нема и другог ешелона — може и мора служити за извршење оба задатка. Због тога се раније дате дефиниције не би могле прихватити, а само њихово прихватање или негирање не даје одговор на постављено питање: шта је резерва, а шта други ешелон, и шта служи за одређивање тих појмова (кад се борбени поредак постројава у два борбена реда), тј. од чега зависи да ли ће јединице (делови) из другог борбеног реда добити назив ешелон или резерва?

По моме мишљењу: 1) други ешелон сачињавају јединице (делови) другог борбеног реда, које су намењене да у одређеној фази борбених дејстава преузму на себе улогу главног носиоца даљих дејстава у склопу здружене јединице којој припадају и које су способне да тај задатак изврше.

2) општа резерва претставља делове (јединице) другог борбеног реда намењене за надопуну (потхрану) дејства већ ангажованих јединица у одређеној фази процеса борбених дејстава.

При овоме полазимо од поставке да се дејства и резерве и другог ешелона планирају (тј. да се њихова употреба предвиђа у неколико варијаната) и да и резерва и други ешелон морају бити спремни за парирање непредвиђених дејстава непријатеља. Само по себи се разуме да се овде мисли на ситуацију кад се у другом борбеном реду налази само резерва или само други ешелон. Међутим, пошто у случају постојања и другог ешелона и опште резерве (у јединицама вишим од дивизије или и код дивизије у посебним условима борбених дејстава), која је или издвојена или само „назначена“, код планирања

²⁾ Мисли се на општу резерву, јер по датој поставци „резерва“ је свехватан појам и обухвата „општу резерву... , други ешелон, тенковску резерву и покретну групу... противтенковску и противдесантну резерву... и најзад артиљериску резерву.“

или употребе може доћи до поделе задатака (непредвиђени случајеви — потхрањивање борбе у дубини), то ћу даље разматрање вршити под претпоставком да у другом борбеном реду постоји само резерва или само други ешелон.

Ако анализирамо напред изнети покушај објашњења појмова за други ешелон и резерву, онда можемо уочити њихову суштинску разлику. Наиме, док је други ешелон способан да одређеног момента преузме на себе главну улогу у даљем извршењу задатка, с тим да остале (раније ангажоване) јединице својим дејствима надопуњују његов рад, дотле резерва није у стању да одговори таквом захтеву, јер ће, и поред њене употребе, једна од раније ангажованих јединица и даље остати носилац главне улоге у току одређене фазе борбе. Узмимо, ради илустрације, да су у нападу пешадиске дивизије пукови првог ешелона пробили главни одбранбени положај и задржани пред међуположајем. Сасвим је јасно да је доведе главну улогу извршавао пук који је дејствовао на правцу главног удара. Увођењем у борбу другог ешелона (на пример комплетног пешадиског пука) главна улога у даљим дејствима (пробој међу — и резервног положаја) прелази на други ешелон (односно на тај уведени пук) и командант пешадиске дивизије ангажује гро средстава за подршку његовог дејства. Пук који је раније носио главни терет борбе сада прима помоћну улогу, дејствујући најчешће само одређеним делом снага, док се остале његове снаге полако претварају у резерву команданта дивизије. Ако узмемо исте услове ситуације и претпоставимо да командант дивизије има на расположењу резерву приближно исте јачине (рецимо два стрељачка батаљона и две чете аутоматичара, извучене из пукова) и уведе их на правцу пука који је дејствовао на правцу главног удара, онда та резерва, и поред своје јачине, неће бити у стању да узме на себе главну улогу у даљим дејствима (пробој међуположаја и резервног положаја), него ће бити потребно да и даље дејствује главнина пука (мањи делови могу бити повучени у резерву), док ће ангажована резерва само на допуњавати његова дејства.

То исто можемо још јасније видети ако размотримо најчешће случајеве у одбрани пешадиске дивизије. Док је њен други ешелон у стању да преузме основну улогу — одбрану на правцу главног удара непријатеља, да преузме и самостално брани читав или део одбранбеног отсека пука на тежишту одбране, да организује одбрану и да се брани у дубини на тежишту одбране, и сл., дотле дивизиска резерва — чак и ако би била јака и до три батаљона — није у стању да то самостално уради, већ једино да надопуњује дејство једне од раније ангажованих јединица — пукова.

Кроз поменута разматрања суштинске разлике између резерве и другог ешелона, с обзиром на њихову улогу у склопу планова и извођења борбених дејстава, искрсла је и друга страна питања: разлика у јачини и саставу тог „задржаног дела“, као услова од кога зависи да ли „задржани део“ може или не може добити улогу другог ешелона или резерве. Јасно се показало да формациски састав (с обзиром на средства пука ван састава батаљона и могућност обједињеног коман-

довања у првом степену) у јачој мери утиче на то да ли ће се јединицама из другог борбеног реда моћи дати улога другог ешелона или резерве, него сама јачина снага. Но, иако јачина снага на то нема пресудан утицај, она се не може потпуно пренебрећи. Тако, на пример, може бити и таквих случајева да три батаљона у другом борбеном реду дивизије неће претстављати други ешелон (с обзиром на улогу у претстојећем боју и чињеницу да су из различитих пукова), а да пук без једног батаљона, тј. пук у коме ће бити само два батаљона, али и сви остали формациски пуковски делови, може добити такву улогу. С друге стране, само један батаљон не може претстављати други ешелон дивизије, јер и поред своје формациске целине и обједињеног командовања, тај батаљон нема довољно снага и средстава да на себе може преузети главну улогу за одређену фазу у оквиру своје дивизије. Међутим, однос јачине и формациског састава јединица, као предуслова да јединице, односно делови из другог борбеног реда, могу узети улогу другог ешелона, мења се код формација где постоје самостални батаљони и тзв. резервни штабови борбених група у саставу штаба дивизије, јер ту јачина добија знатнији утицај. Код нас, по мом мишљењу, као критериј за одређивање појмова „други ешелон“ и „резерва“ треба узети улогу „задржаног дела“ у плановима претстојећих дејстава — водећи рачуна о томе да ли се ту ради о преузимању главне улоге у одређеној фази борбених дејстава, или не, и о томе да ли су поменуте јединице и делови с обзиром на њихову јачину и састав, способни да то изврше или не. То практично значи да ти делови треба да обухватају најмање $\frac{2}{3}$ једне од комплетних непосредно потчињених јединица, обједињених под командом свог формациског штаба, да би могли добити улогу и назив другог ешелона.
